

Studiemotivatie & diagnostiek: Ideeën voor gebruik van het motivationeel instrumentarium

Prof. Dr. Maarten Vansteenkiste & Prof. Dr. B. Soenens
Universiteit Gent

Contactadres: Maarten.Vansteenkiste@ugent.be
www.psych.rochester.edu/SDT
www.vopspsy.ugent.be

Wat vonden jullie verrassend of verfrissend of eerder evident aan de ochtendsessie vanuit een theoretische of praktische invalshoek?

Doelstellingen

- Een inzicht verwerven in hoe jullie vandaag rekening houden met motivationele dynamieken in de studiekeuzebegeleiding om jongeren te ondersteunen in het uitbouwen van een **intern kompas**
- Via **overleg** zoeken naar een bruikbare manier om motivatie-instrumenten in de praktijk te hanteren ter ondersteuning van de schoolloopbaanbegeleiding

Overzicht

1. Oefening
2. Motivationele screening: Voorstelling van diagnostisch instrument
3. Hoe motivatiescores bespreekbaar maken in de praktijk?

DEEL I

Oefening

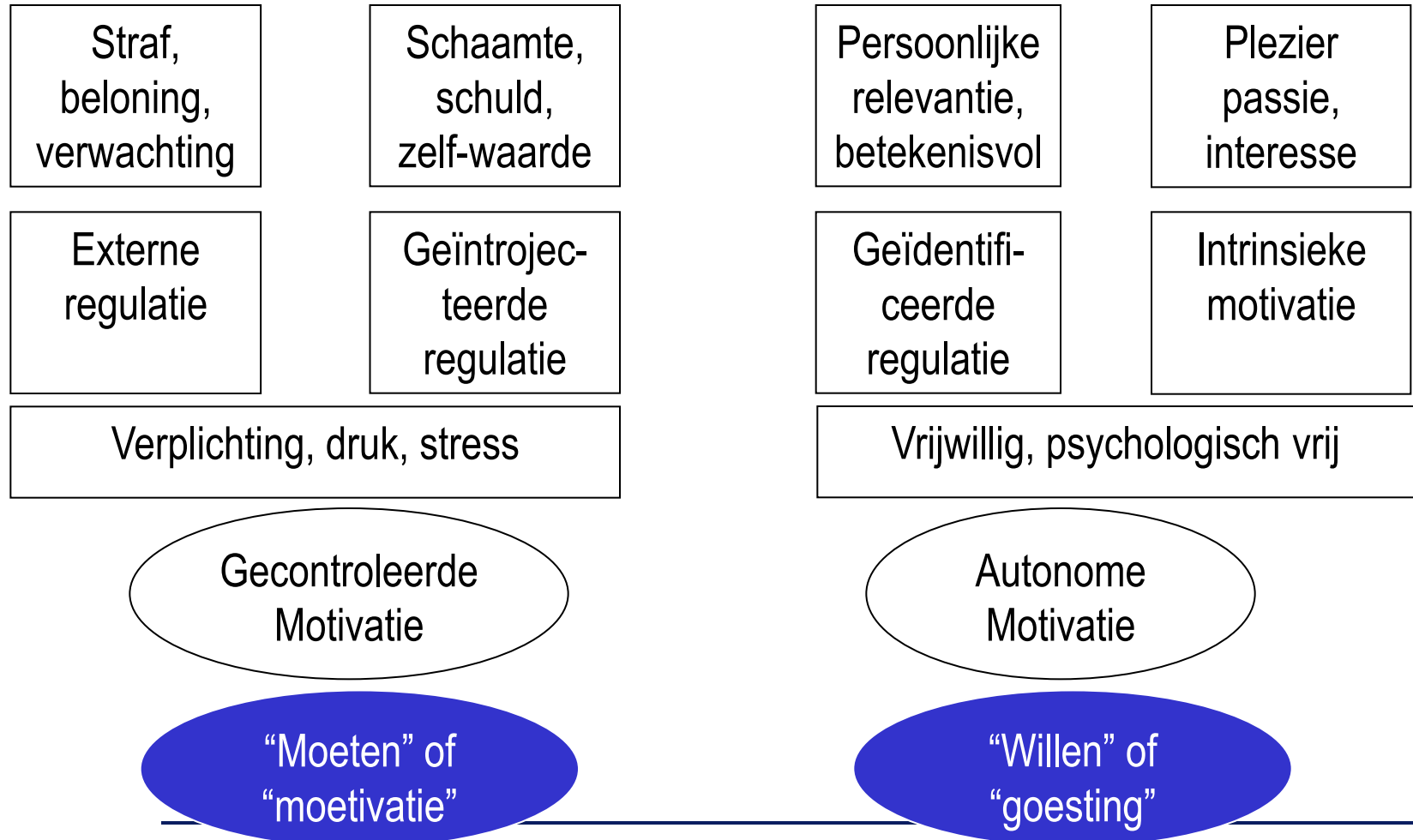
Oefening: Schenken jullie op heden aandacht aan motivatie van leerlingen en hoe dan wel?

- Hoe wordt naar motivatie gepeild?
- Wordt het gemeten of louter ingeschat?
- Hoe wordt motivatie in rekening gebracht bij het ondersteunen van het studiekeuzeproces?

DEEL II

Voorstelling van diagnostisch instrument

WAAROM WE DOEN WAT WE DOEN

Waarom doe je geen inspanning voor jouw huiswerk wiskunde?

'omdat ik niet over de juiste studiemethode beschik'

'omdat het een te grote inspanning kost'

'omdat het me toch niet lukt'

Ontmoediging

Amotivatie

'anderen zich niet hoeven te bemoeien met mijn huiswerk; ik weet zelf wat ik hoor te doen'

Externe druk

'omdat enkel nerds goed hun best doen voor wiskunde'

Interne druk

Opstandig
verzet

'omdat ik er voor kies om voorrang te geven aan mijn hobby'

Vrijwillig

Reflectief
verzet

Leerlingscores

Norm per dimensie

**Relatieve
vergelijking:**

Hoe scoort de leerling
in verhouding tot de
norm op de
dimensies?

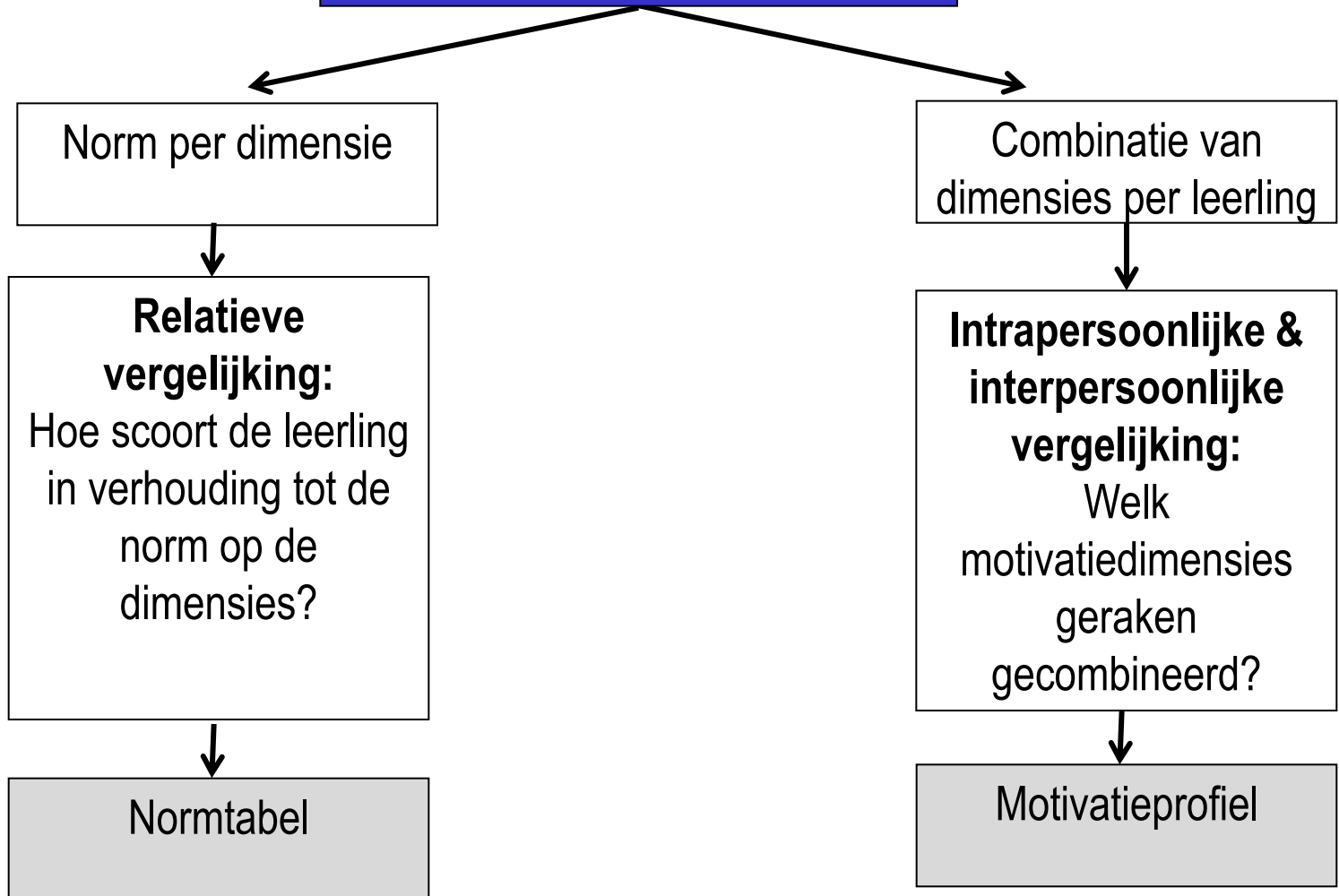
Normtabel

Interpretatie	Ruwe score	Zeer laag		Laag		-	M	+	Hoog		Zeer hoog				
Stanine		1		2	3	4	5	6	7	8	9		$\bar{X}$	S.D.	Max
Percentiel		1	4	12	24	40	60	76	88	96	99	100			
Zelf Regulatie Vragenlijst															
Intrinsieke motivatie		4	4	4	5	7	9	11	13	15	19	20	8.70	3.61	20
Geïdentificeerde regulatie		4	6	8	10	12	14	16	18	19	19	20	13.6	3.75	20
Geïntrojecteerde regulatie		4	4	6	8	10	12	13	15	17	19	20	11.08	3.69	20
Externe regulatie		4	5	7	9	10	12	14	16	17	20	20	11.86	3.42	20
Amotivatie		4	4	4	4	5	7	9	11	15	20	20	7.36	3.61	20
Opstandig verzet		4	4	4	4	5	7	9	11	14	18	20	7.34	3.33	20
Autonome motivatie		8	10	14	17	20	23	27	30	34	39	40	22.29	6.72	40
Gecontroleerde motivatie		9	12	16	18	21	24	27	29	33	36	40	22.94	5.75	40
Gebrek aan motivatie		8	8	8	9	11	15	18	22	27	33	40	14.71	6.29	40
Studiekeuzetaken Vragenlijst															
Oriëntatie		7	10	14	17	18	21	23	26	29	30	30	20.21	5.12	30
Exploratie van zichzelf		14	16	18	21	23	25	27	29	32	36	36	24.33	4.50	36
Exploratie breedte + diepte		11	11	13	15	17	20	21	25	29	32	33	19.70	4.82	33
Hoeveelheid informatie		15	19	21	23	25	27	29	32	34	35	35	26.53	4.56	35
Binding		11	12	14	15	17	20	23	24	25	25	25	19.29	3.99	25

UN

Leerlingscores

Schematisch Overzicht van Weerhouden Motivationele Profielen

		Gecontroleerde motivatie	
		Hoog	Laag
Autonome motivatie	Hoog	Kwantitatief hoge motivatiegroep	Kwalitatief goede motivatiegroep
	Laag	Kwalitatief zwakke Motivatiegroep	Kwantitatief lage motivatiegroep

Stelling:

Het is beter dat jongeren een beetje gemotiveerd zijn, zelfs als dat betekent dat ze onder druk staan om te werken voor school.

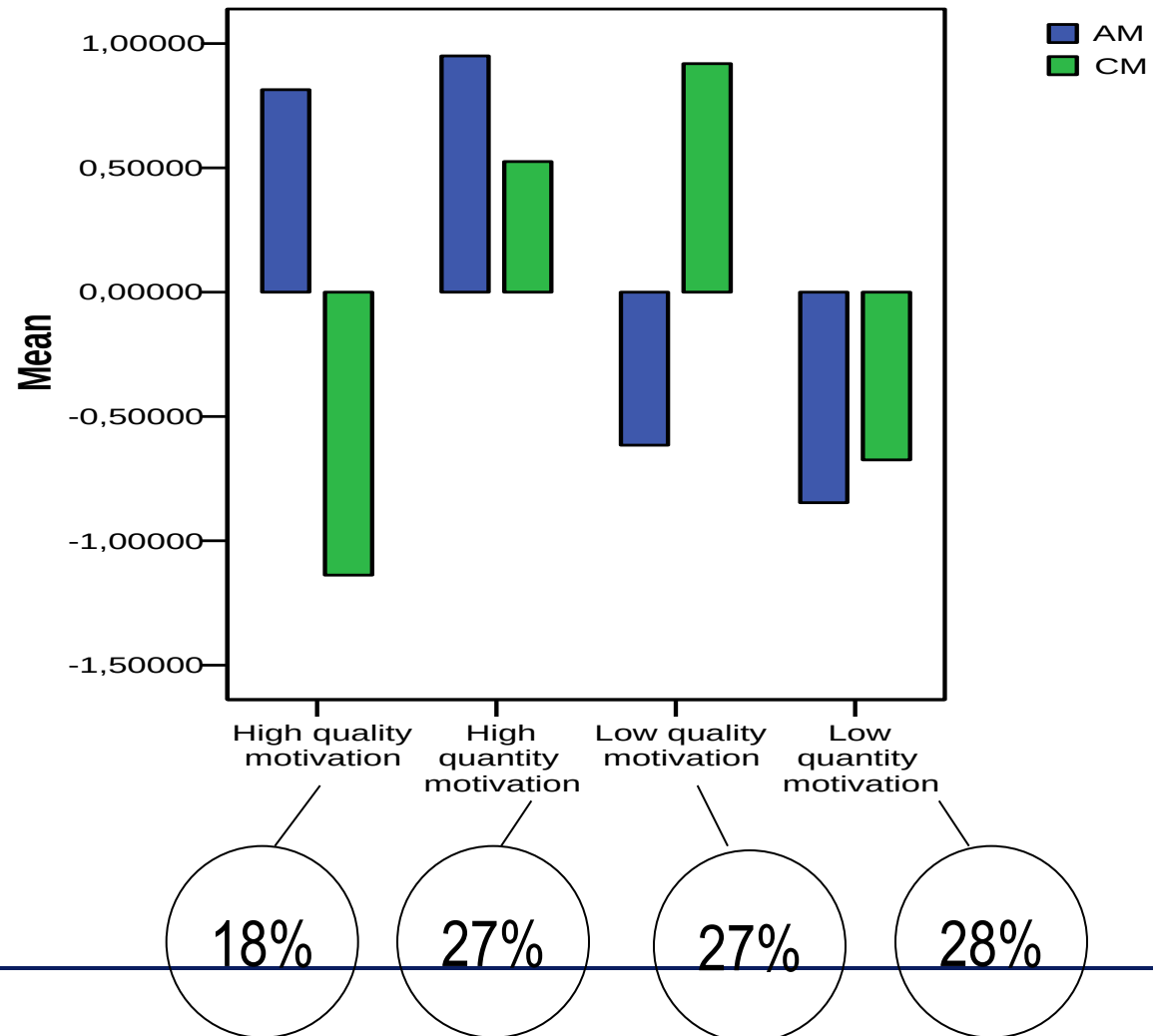
1. Helemaal niet akkoord
2. Niet akkoord
3. Akkoord
4. Helemaal akkoord

“Types” Leerlingen: Motivational Profielen

(Vansteenkiste, Soenens, et al., 2009)

Blauw = Willen

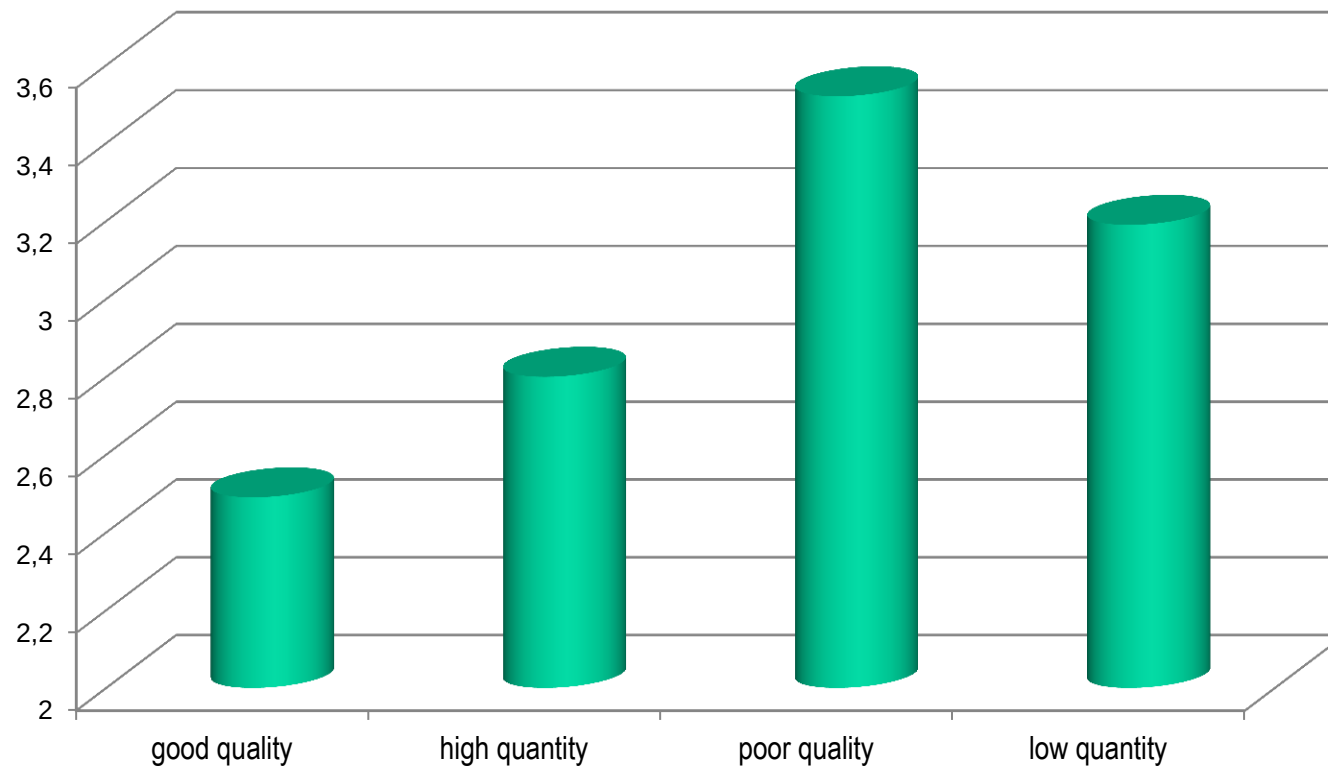
Groen = Moeten

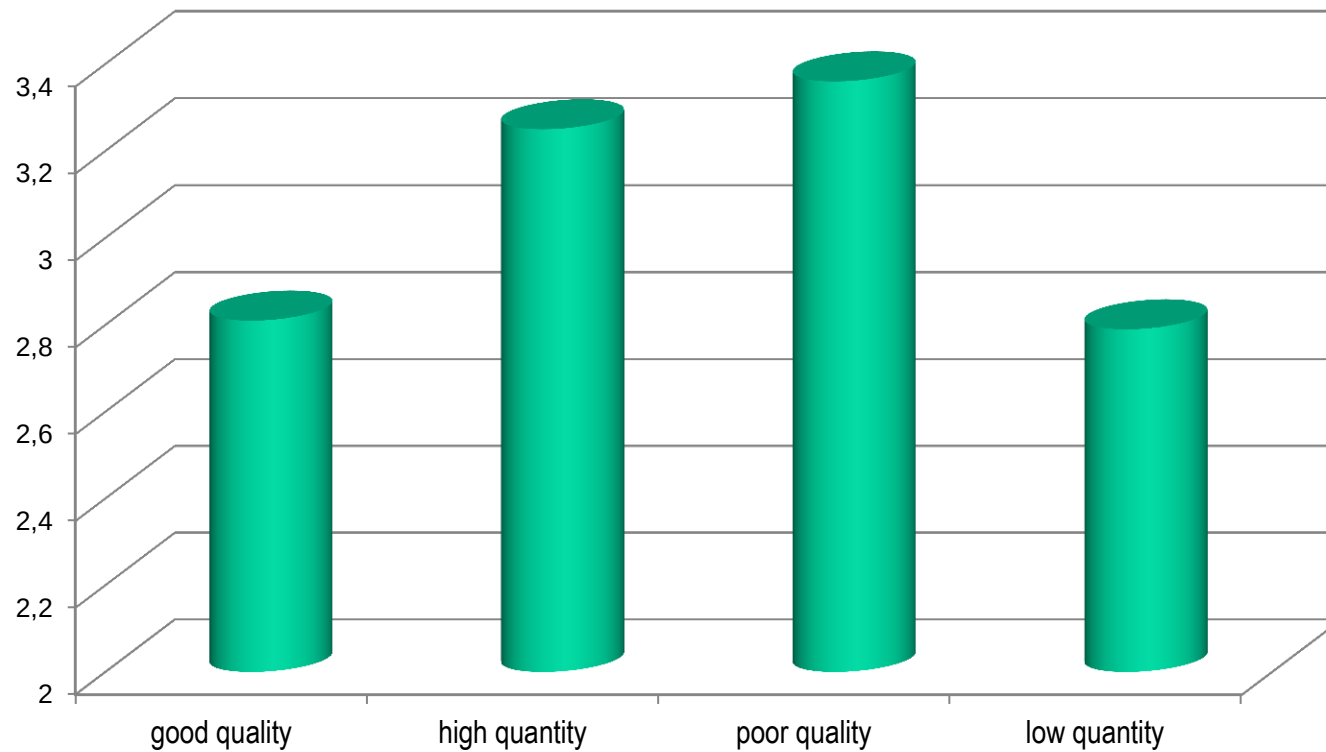
Welke leerlingen zullen

- Het meeste uitstelgedrag vertonen?
- Het minste uitstelgedrag vertonen?

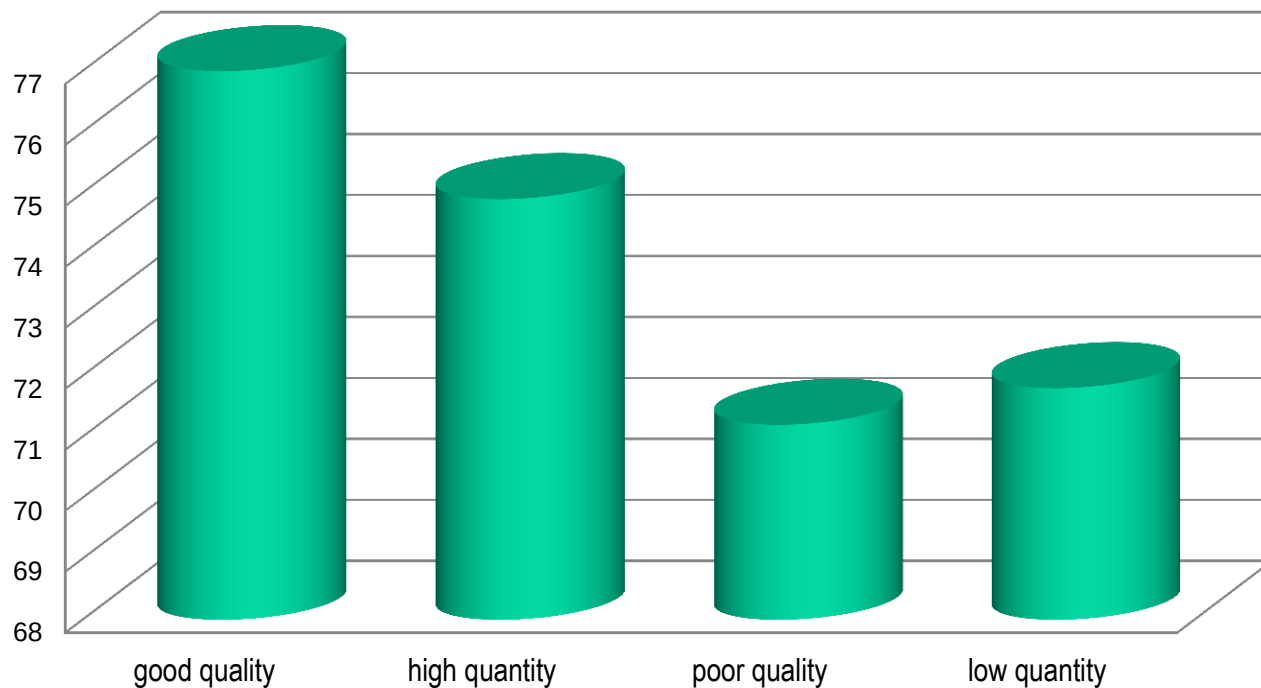
Uitstelgedrag in functie van het motivationeel profiel

Testangst in functie van het motivationeel profiel

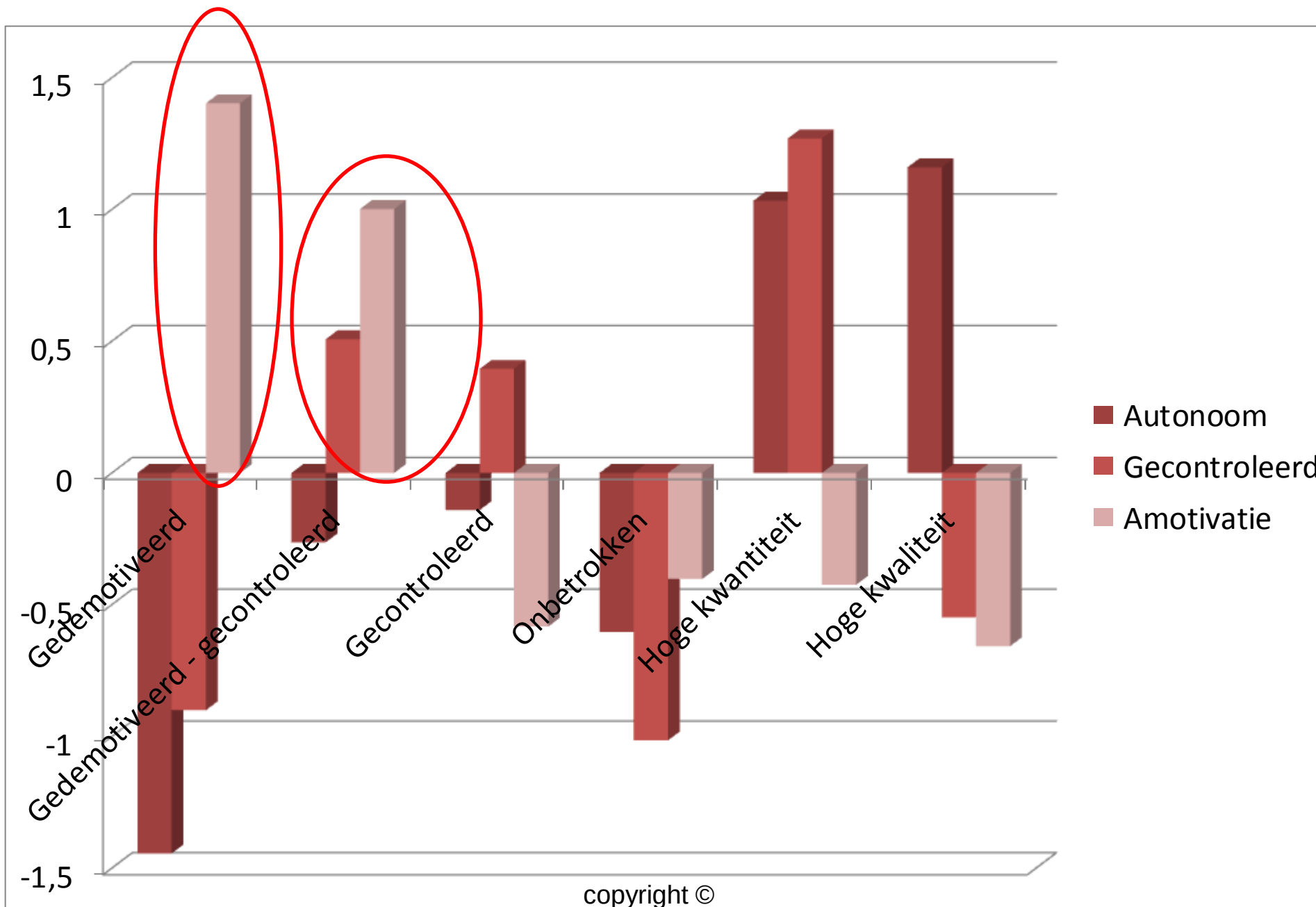

Schoolresultaten in functie van het motivationeel profiel

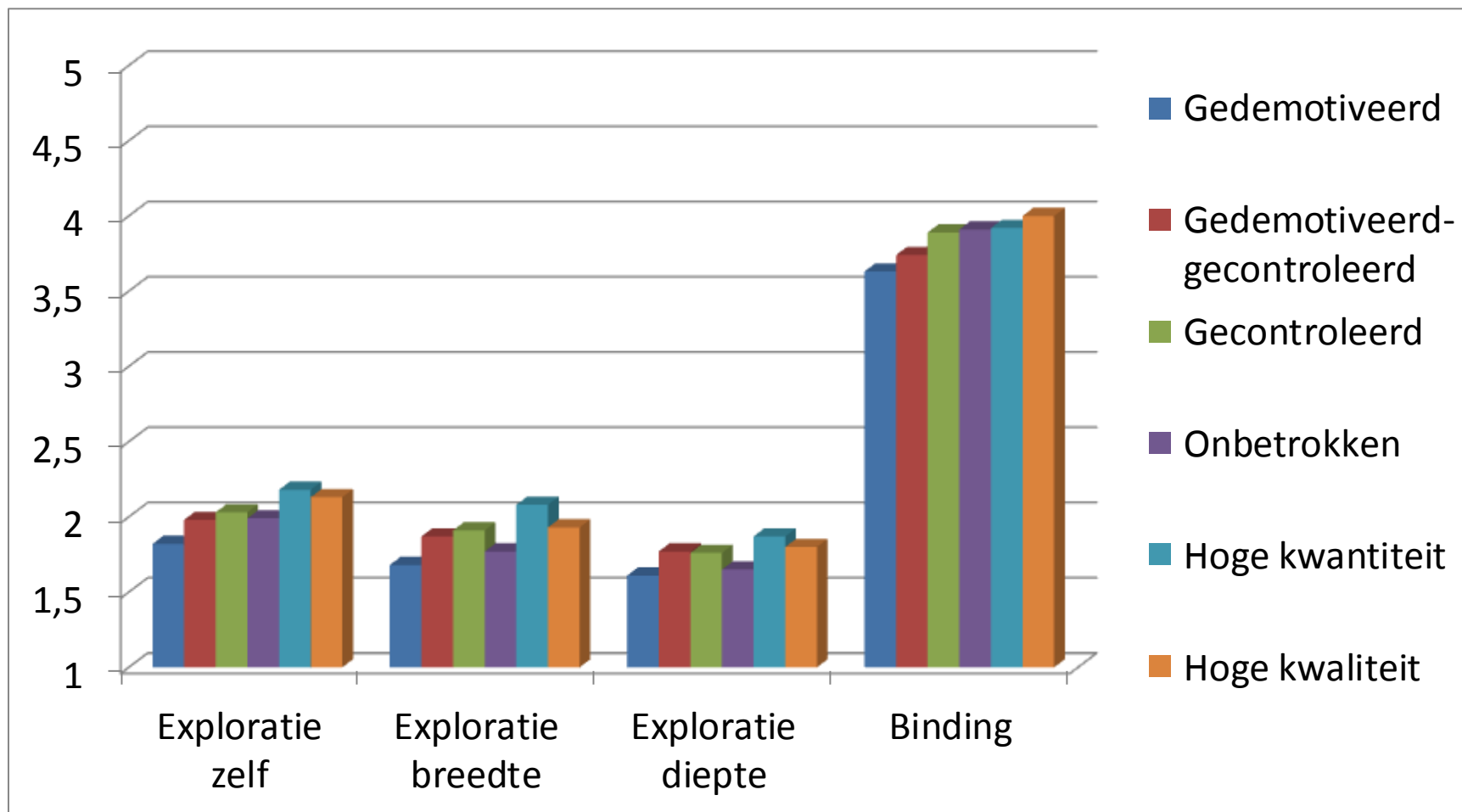

Naar verdere differentiatie in de motivatieprofielen

Door amotivatie als dimensie toe te voegen
worden nog 2 bijkomende motivationele
profielen onderscheiden (resultaten
bekomen op de OLB-dataset)

Zijn sterker gemotiveerde leerlingen meer onderlegd
in het maken van studiekeuzes?

Conclusie 1: Motivationale screening

Afhankelijk van de diagnostische vraag die je hebt ..

- (a) kunnen leerlingen op **motivationale dimensies** met elkaar vergeleken worden
- (b) kan je nagaan welk **motivatieprofiel** deze leerling vertoont = meer aandacht voor de combinatie van motivatiescores

Maar ... wat zijn de struikelblokken in de praktijk?

- ⇒ Is er niet te veel informatie voor de CLB-begeleider?
- ⇒ Wat levert het rijkste beeld op: de dimensionele of profielbenadering?
- ⇒ Is de dimensionele/profielbenadering wenselijker in sommige situaties dan in andere?

DEEL III

Hoe motivatiescores bespreekbaar maken in de praktijk?

Algemene aandachtspunten

- Motivationale screening = **feedback**- en niet een evaluatie-instrument om jongeren te categoriseren, etiketteren of stigmatiseren.
- Probeer tijdens het gesprek tegemoet te komen aan de **basisbehoeften** van de leerling = ingangspoort voor grotere openheid en eerlijkheid van de kant van de leerling

Basisbehoeftes

Behoefte aan
autonomie

A

- Initiator zijn van eigen acties
- Zelf aan basis liggen van gedrag

Behoefte aan
verbondenheid

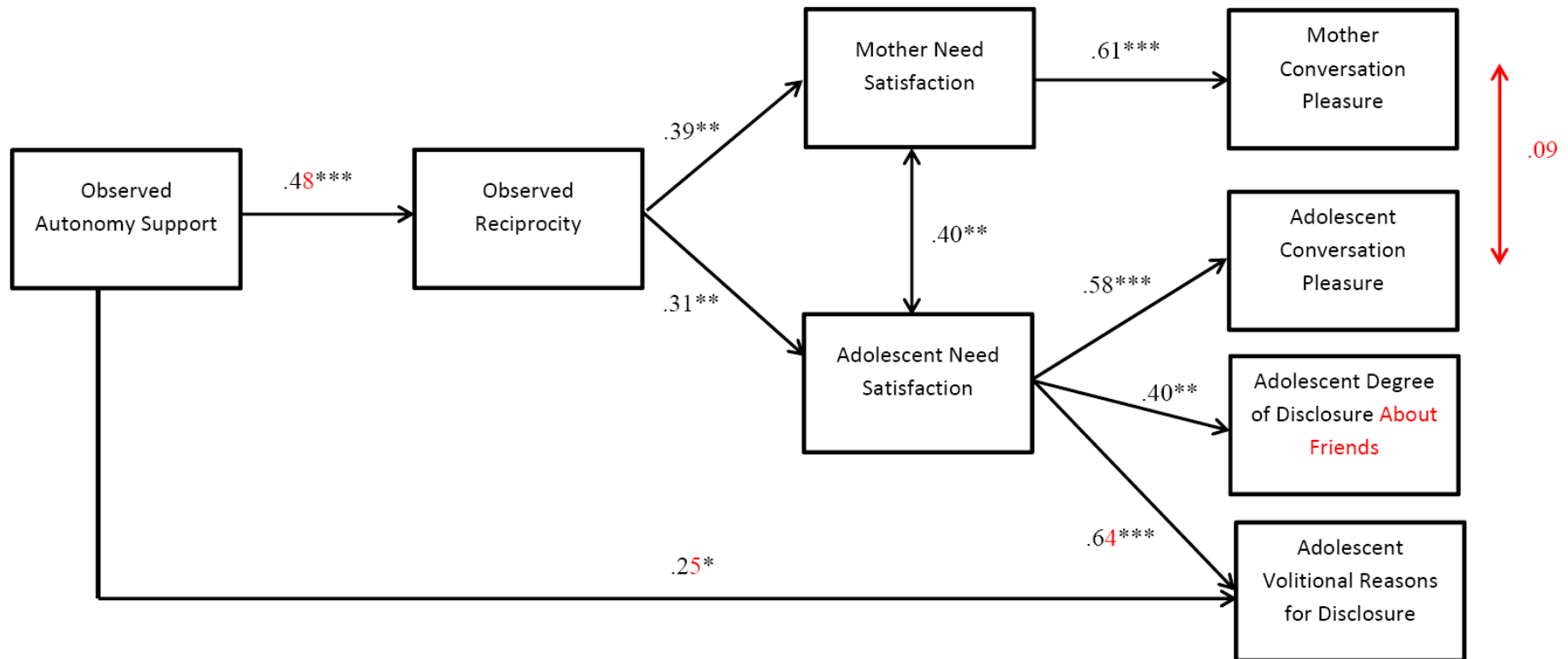
B

- Geliefd worden door anderen
- Goede, close relaties hebben

Behoefte aan
competentie

C

- Gedrag tot een goed einde kunnen brengen
- Controle hebben over uitkomstgedrag

Algemene aandachtspunten

- **Gefaseerde** en gestructuurde bevraging, waarbij vier fases worden onderscheiden
 - 1. Verhelderende fase
 - 2. Onderkennende fase
 - 3. Verklarende fase
 - 4. Indicerende fase

Fase 1: Verhelderende fase

- Doelstelling = samen met de leerling de scores verhelderen zodat de leerling hierover duidelijk wordt **geïnformeerd** en zich er kan in **herkennen**.
- Hoe? Om de motivatiescores op een informerende wijze te hanteren is het van cruciaal belang om te werken vanuit het **standpunt van de leerling**
 - ⇒ Stap 1 = bevattelijke voorstelling van motivatieprofielen of -dimensies
 - ⇒ Stap 2 = laten raden tot welk profiel ze behoren of hoe ze scoren op dimensies
 - ⇒ Stap 3 = aftasten van herkenbaarheid van verkregen scores & profielen
 - Bijv: “Wat vind je zelf van jouw eigen motivatiescores?” of “Herken je jezelf in het motivatieprofiel?”

Fase 2: Onderkennende fase

- Doelstelling = In de *onderkennende* fase probeert men om deze aangebrachte motivationele problemen op een meer nauwkeurige wijze in kaart te brengen.
- Hoe? Dit omvat onder meer een gedetailleerde beschrijving van de specificiteit, aard en omvang van het motivationeel functioneren.

Onderkende fase

Specificiteit

Aard

Omvang

Is het
motivatieprobleem
beperkt tot **specifieke
vakken** of doet het
zich **algemeen** voor
(schoolmoeheid)?
Zijn er ook
lichtpunten?

Is vooral de
kwantiteit of de
kwaliteit van de
motivatie
problematisch? Of
zijn beide
problematisch?

Is het motivationeel
probleem van
recente datum of
eerder **chronisch** van
aard?

Onderkende fase

Specificiteit

Mogelijke vraagstelling:

- “Je hebt een gemiddelde score van 2.4 op 5 voor motivatie. Voor welke vakken ervaar je de meeste druk en zou je een 5 scoren? Zijn er vakken waarvoor je minder druk ervaart en eerder een 1 scoort?”
 - “Je hebt een gemiddelde score van 1.9 op 5 voor goesting om te leren. Wat is het saaiste en wat het meest boeiende vak?”
 - ...
- ⇒ Proberen te zoeken naar **lichtpunten** maar ook ergernis te valideren

Onderkennende fase

Aard

Mogelijke vraagstelling:

•De motivationele profielen waartoe leerlingen behoren en hun dimensionele scores geven een indicatie van de aard van het probleem, met name of het gaat om

- Afwezigheid van goesting
- Aanwezigheid van druk
- Aanwezigheid van ontmoediging
- Een combinatie

Onderkennende fase

Omvang

Mogelijke vraagstelling:

- “We zijn geïnteresseerd om te weten hoe je jou vorig jaar voelde op school. Heb je het gevoel dat jouw motivatie voor jouw schoolwerk veranderd is?”
 - “Kwam je vorig jaar graag naar school of zag je er tegen op? Is er enig verschil volgens jou met dit jaar?”
- ⇒ Op zoek gaan naar een **constante** in de lichtpunten, wat aangeeft dat bepaalde vakken, los van de leerkracht, als boeiender worden ervaren

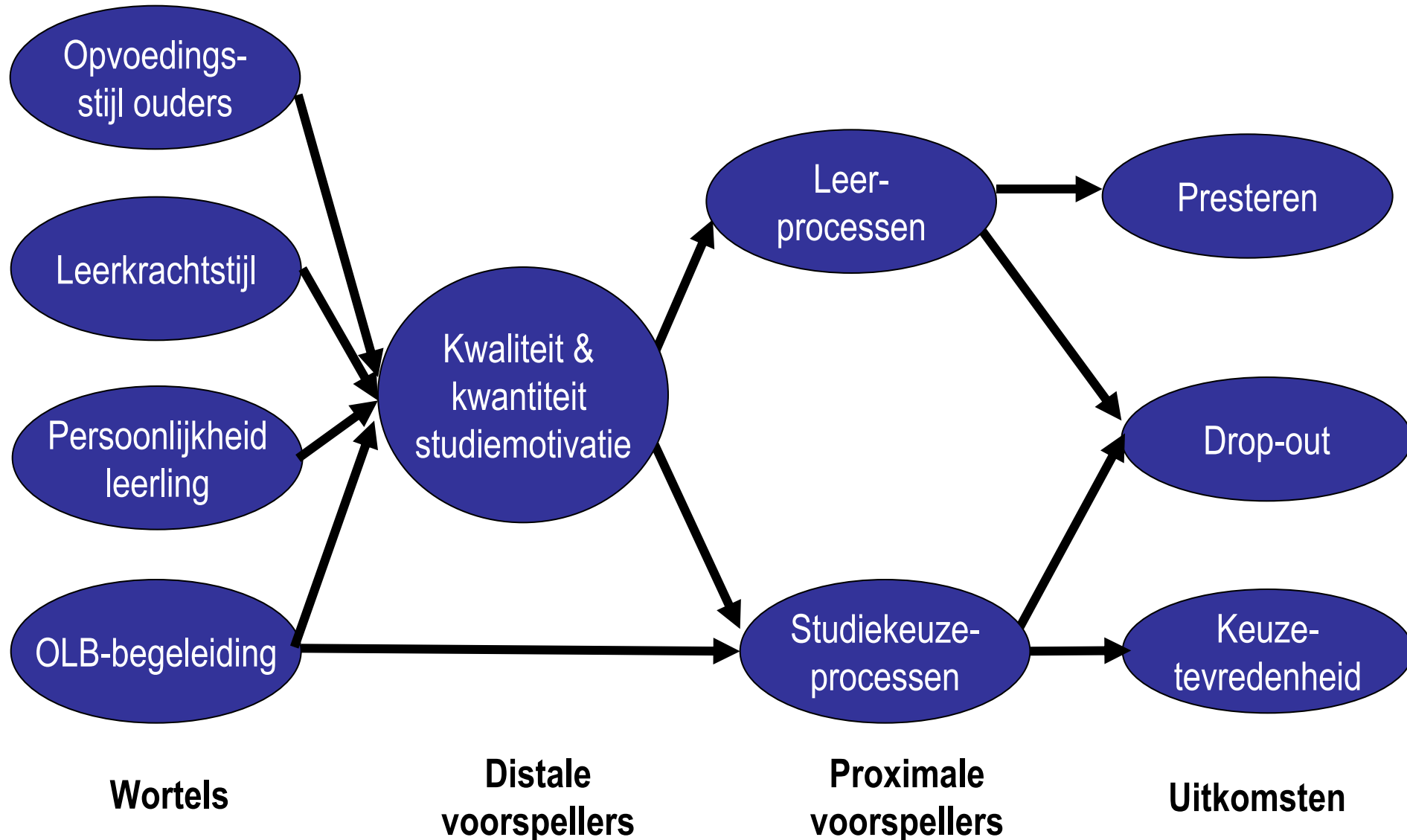
Fase 3: Verklarende fase

- Doelstelling = Zoeken naar een zinvolle verklaring voor het vastgestelde motivationele probleem.
- Hoe? Polsen naar rol van zowel persoons- als omgevingsfactoren door **extreme antwoorden** te bevragen.

vb. “Je scoort 2.4 op motivatie. Wat zou er moeten gebeuren opdat je een 1 zou scoren? Wat zou er moeten gebeuren opdat je 5 zou scoren?”

Antwoord: “Opdat ik een één zou scoren, zou mama ...”

Globaal model

Fase 4: Indicerende fase

- Doelstelling = In overleg reflecteren en eventueel aanbeveling formuleren omtrent mogelijks zinvolle studierichting
- Hoe? Bij aanbeveling kunnen zowel motivatiescores als verklarende factoren in rekening worden gebracht (evenals info omtrent interessegebieden, studiekeuzeprocessen).
 - Specificiteit: zijn er lichtpunten waarbij de goesting primeert?
 - Aard: is er druk vanuit de buitenwereld om aan bepaalde verwachtingen te voldoen? OLB-medewerkers kunnen ouders voor een overleg uitnodigen.
 - Omvang: als het motivatonele probleem al langdurig aanhoudt, dringt een meer drastische heroriëntatie zich op?

Conclusie 2: Bespreekbaar maken motivatiescores

- Het diepgaand bespreken van de specificiteit, aard en omvang van motivationele problemen evenals de wortels van deze problemen kan **verhelderend**, maar ook **confronterend** zijn voor zowel jongeren als CLB-begeleiders.
- Als al deze informatie goed wordt gesynthetiseerd, dan kunnen CLB-begeleiders
 - een tegengewicht helpen vormen tegen ouderlijke druk
 - jongeren die compleet ontmoedigd zijn helpen te heroriënteren
 - jongeren die weinig goesting rapporteren helpen om hen in contact te brengen met hun intern kompas

Maar ... wat zijn de struikelblokken in de praktijk?

- ⇒ Is het realistisch om jongeren een beeld op te hangen van verschillende types motivatie? Te veel tijd? Niet boeiend? Niet relevant?
- ⇒ Wat is de cruciale vraagstelling om nuttige informatie te vergaren?
- ⇒ Is alle informatie even relevant en nuttig?
- ⇒ Dient de bespreking voor alle jongeren even intensief te zijn of kan er beter meer tijd vrij gemaakt worden voor jongeren met een risicoprofiel?
- ⇒ Is er niet te veel informatie om te verwerken?
- ⇒ Is het noodzakelijk om meer een boomstructuur op te zetten om CLB-begeleiders te ondersteunen bij deze gesprekken?

Dank voor uw aandacht